

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržene drave (even Chicago) in Kana-ko \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Malo o tam in onem

Middlesex, Pa.—Mogoče bom koga nadlegoval z mojimi pogostimi dopisi, ampak nič zato. Jaz bom storil svoje, urednik naj pa stori svoje in priobči, kadar ima prostor v listu. Samo v koš ne! Bilo bi na mestu, da vsi, ki opisujemo dogodke, spomina, doživljajo, sploh to in ono, da bi navedli tudi imena, vas in faro ali občino. Ne samo to: v ongi vasi se je dogodilo to, ongi Tone ga je polomil, Karolina pa še bolj. Citatelji smo radovedni, kje se je to in ono zgodilo. Taki dopisi bodo bolj drži.

Vsi oni, ki bi radi obiskali našo nasebino in njih tukajšnje svojce, toda jim radi odmerkov gasolina ali prevelike zaposlenosti tega ni mogoče, upamo, da bomo vsi nadomestili to našo zamudo, ko bo konec te vojne furije in zopet obiskovali tega in onega v bližini in daljavi. Do takrat pa nam bo dolgčas. Tako bodo tudi naši dopisi krajši—bomo pa bolj pazili nase, da ga kam ne zafuramo.

Omenil sem že, da bodo v naši tovarni pričeli upoštevati žene in dekleta. To se je zgodilo. Sedaj že delajo dve in tri za eno izurjeno moč. Tisti moški, ki je prej sam obratoval stroj, jih sedaj uči. Ako se ne bo obrnilo na bolje, smo še daleč od zmage. Tudi jaz, ki pišem okrog njih z metlo, imam sedaj več dela. Dekleta upošujejo vsak dan, kakor tudi moške, stare in mlade.

Stric Sam pa tudi dosti ne izbira. Naše fante kar povrsti kile v armado. Zadnjič je odšel že tretji sin družine Rupert, kakor tudi drugi sin družine Mlakar. Na Slovenski dom gre tudi prijateljsko na roko našim fantom. Predno odidejo k vojakom, imajo pristoje dvorano, da se zabavajo in poslovo od svojih izvoljenk in prijateljic. Dom je poslal že tudi več zavojev cigaret našim fantom-vojakom in k vsakemu priložil razglednico Slovenskega doma.

Hvale vredno je tudi to, da je naš Slovenski dom zadnjič daroval \$50 za slovensko politično akcijo za stari kraj, društvo 262 SNPJ pa \$5 in \$5 za pomožno akcijo. To je nas spodbudilo, da bomo delali še za večjo pomoč na obeh straneh. Ne mislite pa, da je to prvi izkaz iz naše nasebine. Smo že poslali par stotakov na pristojno mesto, in tudi sedaj ne bomo prej poslali, da bo par stotakov. Možna je tudi, da bomo se prekosili zadnji izkaz. "Odprti srce, odprti roke, otiraj bratove solze." To naj bo naše geslo. Zato bodite pripravljeni s copaki, ko vas bo obiskal zadnji odbor. Vsakdo, ki ne bo nič dal, bo zabeležen v posebno knjigo. Kdo bo med temi? Recimo, da ne bo nikogar med nami.

Dne 13. februarja je 14 dni po operaciji v bolnišnici umrl Steve Setić, rodom Hrvat in član Slovenskega doma. Star je bil 62 let in moj prejšnji 20-letni sosed. Velika sprememba. Doma je zapustil ženo in tri sinove, štiri sinove pa pri vojaki. S pogrebom bodo počakali, če bo sinovom dovoljeno, da pridejo na očetov pogreb. Slovenski dom mu je v zadnje slovo podaril lep šopek cvetic.

Zadnji teden se je nahajal na enotedenskem dopustu vojak Anton Garm, sin Jovea Garm. Njegov naslov je: (ime) 3rd Batt. Co. 1803 USN TS, Great Lakes, Ill. To je v bližini North Chicago, in Waukegana, kakor tudi Chicago.

Ne pozabite, da bo 7. marca ob dveh popoldne v Slovenskem domu sestanek vseh društvenih zastopnikov, kako in kaj moremo dobrega napraviti za našo politično akcijo za stari kraj. Na svidenje!

Anton Valentincič. 262.

Vaškega nekaj

Library, Pa.—Dne 9. februarja je prišel pome kompanijski policaj ali voznik, da me pelje v bolnišnico, kjer mi je zdravnik pregledal nogo. Vprašal me je, koliko je morem pregibati.

Pokažem mu in pravi, da jo upognem komaj 30 stopinj. Jako malo, sem si mislil, kdaj bo toliko, da bo 100 stopinj. Potem mi pravi, naj pridem zopet nazaj 9. marca.

Prej sem mislil, da me bo obdržal v bolnišnici, kot je rekel zadnjič. Pa niso imeli nobene prazne postelje. Mislim sem si, to je dobro, da je vse polno, da mi ne bo treba več biti v bolnišnici. Ko sem bil gotov, sem šel malo na obisk mojih starih prijateljev, katerih sem našel še dosti notri, še več pa novih.

Tam sem dobil tudi dobro znane rojaka Franka Mačka iz Moon Runa. Vprašal sem ga, kaj on dela v bolnišnici. Rekel je, da je prišel obiskat mr. Avbelja. Ko sem šel malo naokoli, sem tudi njega našel in ga vprašal, kaj je z njim. Rekel je, da se je prevzdignil, da je bil že enkrat na operaciji, toda se bo moral še enkrat podvreči.

Našel sem tudi dobro znane rojaka Johna Kotarja iz West Newtona, ki je bil tudi operiran na želodcu—imel je gobo. Sedaj se že dobro počuti, že malo hodi in mislim, da bo šel kmalu domov. Videl sem tudi Andreja Černeta iz West Newtona. On je že dolgo v bolnišnici radi nesreče v jami. Pobilo ga je na hrbtno, da mora zdaj ležati tako, da mu glava in noge vise doli in povzru so mu jih obtežili še z uteži. Vprašal sem ga, če bo kmalu vstal. Rekel je, da bo moral še štiri tedne tako ležati. Torej še štiri tedne velikih muk, kajti sam si ne more nič pomagati, ne more se obrniti niti sedeti. Tako se bo mučil in trpel, dokler ga ne bodo odvezali.

Videl sem tudi Georga Martinciča iz Oakdala. Tudi on je že dolgo notri in ima nogo zlomljeno. Ravno tako Jože Čerin iz Imperiala. Tudi on je že dolgo notri. Mislim, da so to vsi, kar sem jih zadnjič tam pustil in kar sem jih videl v kratkem času, ki sem ga imel na razpolago. Voznik me je namreč že težko čakal, da me odpelje domov.

Torej sedaj sem zopet brez skrbí za štiri tedne, ne bo mi treba misliti na bolnišnico, če ne pride kaj posebnega. Doma je dosti bolj kot v bolnišnici. V tistem zdovju nima nobenega pravega zraka, doma ga je pa dovolj in tudi ni duha po medicinih, ki še zdravega človeka napravi bolnega, ko pride notri. Najbolje je torej doma na svežem zraku. Za bolne ljudi je seveda dobro v bolnišnici, dokler te toliko ne ozdravijo, da si zopet na nogah. Zdaj se bom doma vadi hoditi in enkrat na pomlad bo že bolje, ko bo malo bolj toplo postalo. Sedaj je bolj slabo, ker je mrzlo, ampak bo enkrat tudi ta zima minila, kakor tudi vojna.

Ko omenjam vojno, se spominjam, kako je bilo v zadnji vojni v strelskih jarkih in kako smo jih kopal. Borili smo se za vsako malo zemeljsko višino, ki je vojakom dala vsaj malo protekcije, da se je skril pred sovražnimi krogli.

Naša pehota je ležala na prostorni bojni črti. Sovražnik si je poiskal zavetja v približno 600 metrov oddaljenem gozdu in nam pošiljal svinčene pozdrave. Naše vrste se zama prizadevajo, da bi ga potisnile nazaj. Poveljnik, videč, da nikamor ne more, se zadovolji s tem, da držimo zavzete pozicije. Od dolgotrajnega mučnega streljanja so čete na obeh straneh utrjene, kar se pozna na oslabelem pokanju.

"Lopate doli!"—se glasi povečje. S tem malim orodjem opremljeno moštvo se splazi na stran, da si odgne male lopatice, medtem ko tovariši neprestano streljajo na sovražnika. Leže skopljejo male jamice, ki pa so dovolj velike, da se v njej skrije mož pred sovražnikom. Skriti v teh jamah kopljejo naprej večje jame za tovariše. Te pa so že tako globoke, da se vojak že lahko pomika kleče naprej. Delo sedaj bolj hitro napreduje in v kratkem času nastane jarek, ki štiti pred sovraž-

nim ognjem in zmanjšuje učinek granat.

Predno nastopi noč, so posamezni jarki toliko skopani, da se strelci prosto gibljejo v njih. Kakor hitro nastane tema, poveljnik odpošlje nekaj patrulj, ki imajo nalogo, da se splazijo kolikor mogoče blizu sovražnika, da pravočasno zaznajo njegove morebitni napad. Istočasno drugi vojniki prinesejo velike lopate in sekire. Sedaj se delo prične izpopolnjevati, da jarki odgovarjajo potrebam. Z velikimi lopatami se kopljejo, kar ni bilo mogoče z malimi; zadnja stran jarka se še malo poglobi, da nastane na sprednji strani nekaka stopnica za strelce. Pred jarkom, ki vodi preko zelenega travnika, se nametno zemljo potepa in obloži z zelenimi rušami, tako da je jarek čim bolj neviden sovražnikovim očem.

V tem trenutku se posveti žarkomet in obenem prične sovražnik streljati na naše pri nasip. Ti se hitro vležejo na zemljo, da nima sovražnik prevelikih ciljev. V enem od naših jarkov že pripravljajo strojno puško, s katero začnejo streljati na žarkomet. Ta čez nekaj časa ugasne, ker je bil najbrže zadet.

Z delom se zopet nadaljuje. Med tem so tudi rezervne čete pridno delale v ozadju stoječi vasi. Tam so nabrali raznovrstne hlode in deske, jih razžgali po predpisani meri in prinesli nam, da izpopolnimo jarko. Najbolj predzorni premerijo z dolgim drogom okoli — "no man's land" — in vsakih 50 metrov zabijejo v tla tablico, na kateri napišejo s kredo napis: 50, 100, 150, 200 (metrov) in tako dalje. To služi vojakom, da vedo, kako daleč ciljati, če bi se sovražnik približal.

S tem se ni rečeno, da so vsi strelski jarki taki kot zgoraj opisani. Vojaki se morajo ravnati v prvi vrsti po okolici ali terenu, kakor jim bolj kaže. Jarke poljubno razširijo in napravijo vsakovrstne zakope, jih pokrijejo z deskami in zemljo in napravijo nekake "sobe". Pisalo se je že, da so imeli Nemci v nekaterih strelskih jarkih na ruski fronti električne peči in da so si oskrbeli tako udobnost kot je sploh mogoča v strelskih jarkih.

Ko je jarek gotov, morajo vojniki napraviti odvajalne jarke, jame za shrambe in druge stvari. Ko je vse gotovo, se čete navadno pomaknejo naprej—ali pa tudi nazaj—in se vse to naporno delo iznova začne. V sedanji vojni se je izkazalo, da so strelski jarki veliko večje važnosti kot vse trdnjave. Toliko o tem.

Čital sem dopis Frances Arch in pismo, ki ga je dobila od svojega nečaka iz ujetništva iz Švice. On je prosil, če bi mu mogli pomagati iz Švice, da bi se pridružil zavezniškim silam, kot izvežban letalec. Ona je tudi čitala moje dopise in spomine ter imena padlih vojakov. Ne vem, ali je opazila, da sem pozabil navesti ime Mihaela Kralja. Spomin sem se ga, ko sem dopis že odposlal. Nisem imel nič beležk, v glavi pa človek ne more vse obdržati, ker je že dolgo od takrat. Ako je njegov brat Tine Kralj čital tisti dopis, naj mi oprost, ker sem pozabil na njegovega brata.

Pomoto sem napravil tudi pri Francetu Vodlanu. Pravilno se piše France Oček. Tudi si nisem zapomnil vseh imen, ker jih je preveč. Kot je Frances Arch pisala, ve za vse tiste kraje, kjer

sem jaz hodil. Verjamem, ker ona je doma iz iste fare kot jaz. Njeno deklško ime je Fani Savšek. Končno naj omenim, da tudi jaz rad čitam dopise.

Jakob Zupančič. 386.

Akcija za stari kraj in partizani

Johnstown, Pa.—Iz Dopisov v Prosveti je razvidno, da je med Slovenci širom Amerike precej zanimanja za finančno prispevanje SANSu. To je razveseljivo, obenem je to znamenje, da ima ljudstvo zaupanje v izvršni odbor SANSa.

Tudi v Johnstownu se nekaj gibljemo. Na primer v okrožju Moxhama je direktorij Slovenskega delavskega doma na seji 7. februarja sklenil, da da dvorano brezplačno tukajšnjim društvom, ako hočejo prirediti skupno veselico v korist SANSa. O tem je razmotiralo na seji 14. februarja tudi društvo Triglav 82 SNPJ.

Ker je to društvo največje v tej okolici, smo podvzeli iniciativno za sklicanje sestanka zastopnikov vseh tukajšnjih društev, ki naj bi se vršil v nedeljo, 21. marca v Slovenskem delavskem domu. Namešč takoj po seji ženskega društva Naša Slova 600 SNPJ. Prizadeta društva torej prosimo, ako se strinjajo s to akcijo, da izvolijo svoje zastopnike in jih pošljejo na ta sestanek, kjer se bomo o tem več pogovorili.

Dne 4. januarja lani se je za Johnstownsko okrožje ustanovila postojanka JPO-SS. Prve mesece smo bili precej aktivni in imeli dober uspeh. Skozi poletne mesece smo pa postali zaspali in ti zaspanost se nas še vedno drži, kajti kmalu bo leto dni, od kar je postojanka imela svojo zadnjo sejo. Vzrok je menda v tem, ker so se zastopniki izrekli, naj odbor določi datum in skliče sejo, kadar se mu to zdi potrebno, namesto da bi sami določili datum. In tako že nismo imeli seje od 22. februarja 1942.

Podpisani se s tem mrtvilom ne strinja, kar sem že omenil v Prosveti in tudi na seji federacije SNPJ. Priznam, da so danes težave s sklicavanjem sej, katerih imamo dovolj izven JPO. Toda ako bi bilo malo več dobre volje med nami za to stvar, bi premostili tudi te težave. Moje mnenje je, naj bi uredili tako, da bi se seja naše podružnice JPO-SS vršila isti dan kot seja federacije SNPJ, tako da bi bili zastopniki federacije obenem tudi zastopniki te postojanke. Saj smo itak skoro vedno eni in isti tukaj in tam. Tako bi se po seji federacije lahko pogovorili tudi glede naše pomožne akcije.

Kaj porečeš k temu, brat Vidrih, predsednik postojanke? Kaj porečete zastopniki in drugi? Oglasite se in povejte svoje mnenje. Ako se strinjate, je lahko prihodnja seja federacije SNPJ tudi seja postojanke JPO-SS.

Skozi roke našega blagajnika je do zdaj šla vsota okrog \$500. To so prispevki posameznikov, društev in kolekta na shodu. Ker imamo pri postojanki nadzorni odbor, je potrebno, da se enkrat pregledajo računi.

Pred kratkim je tajnik postojanke prejel štiri dolarje od sestre Silvije Skebel, tajnice društva 254 SNPJ, katere je prispeval brat Joseph Reiner. Zastopnik Prosvete Frank Cvetan pa je izročil pet dolarjev, katere je

daroval John Jurca iz Hysote. Morda bi se tu in tam še kaj več dobilo, ako bi odbor in zastopniki pokazali malo več zanimanja za to stvar.

Zadnje čase sem opazil v Prosveti, da se trije glavni odborniki ne strinjajo z urednikom Prosvete. Kritika izgleda kot bi urednik prvi zalucil kamen v partizane. Vemo pa, da temu ni tako. Partizani so oni, ki so vzročili "trubel", ker so začeli blati z "izdajalcem" zaslužnega bojovnika proti fašizmu in nacizmu generala Mihajloviča. Te kalitve sloge, ki je v teh kritičnih časih tako potrebna.

Lahko verjamemo trditvi brata Vidra, da 95% partizanov ne ve, kaj je komunizem in da jih je potreba pognala med partizane. Toda ostane jih še vedno pet odstotkov, kar je dovolj visoko število za delanje zgage. Za zgažarsko delo pa ni nihče bolj zmožen kot so nekateri (ne vsi) za to patentirani komunisti. To vemo iz izkušenj. Ker citamo, da so na vodstvu partizanov osebe, ki so se "odlikovale" z zgažarsko taktiko v španski civilni vojni na škodo republikancem ali lojalistom, nam da to mnogo misliti. In sicer ne glede na to, kako hočejo nekateri vse to lepšati pod krinko boja proti fašizmu.

Zakaj nekateri tako radi pozabijo vso zgažarijo, ki so jo uganjali in jo še uganjajo komunisti v Ameriki? Lahko bi nam bilo v spominu, koliko sitnosti so nam ti zgažarji že povzročili pri jednoti. Ali ste pozabili, kakke boje je imel s te vrste ljudmi pokojni Jože Zvertnik, prejšnji urednik Prosvete? Kaj bi on rekel danes, ako bi bil med nami in čital kritiko glavnih odbornikov proti uredniku Prosvete? Najbrže bi se prijel za glavo in čutil, kako je mogoče, da imajo na svetu lumpje pod krinko komunizma toliko sreče, posteno misleči ljudje so pa grajani.

Pokojni Zvertnik je dobro poznal komunistične "vrtalce" in jim ni prizanašal, toda radi tega ni bil kritiziran. V angleški sekciji Prosvete se je eden od glavnih odbornikov izrazil, da je "shameful", kar piše urednik Prosvete. Moja pripomba k temu je, da je precej večji "shameful" to, in sicer posebno za SNPJ, da njeni glavni odborniki ne razumejo ali pa ne počejo razumeti resolucij, ki so bile sprejete na konvencijah SNPJ.

Končno naj še omenim to, da imamo po poročilu našega društvenega tajnika 37 članov v vojakih. Nekaj jih bo še vpoklicanih v kratkem. To je za tako društvo že lepo število. Želimo vsem srečnega povratka.

John Langerholc. 82.

Sin postal oficir

Library, Pa.—Tu gre precej dobro z delom in ljudje so vsakrize zaposleni, tako da ne preostaja preveč časa za pisanje. Upajmo, da bo te strašne vojne konec in se bodo razmere zopet vrtile v pravo smer.

Ob tej priliki želim tudi sporočiti, da je moj sin naredil oficirsko šolo v Fort Belvoiru, Va. in je sedaj nastanjen v Kaliforniji. Njegov naslov je: Lt. A. F. Peternel, 855th Engr. Bn. Aviation, March Field, Calif.

Druhi posebnih novic nimam kaj poročati, razen da odhajajo med drugimi tudi naši slovenski fantje vedno več v službo Strica Sama.

John Peternel. 386.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 22. februarja 1922) Domače vesti. V Crested Butte, Colo., je umrl 42-letni John Težak od Radovice pri Metliki, član SNPJ.

Delavske vesti. V Pennsylvaniji je ponovno zastavkalo okrog 4000 rudarjev.

Inosematvo. V Franciji in Belgiji je izbruhnila industrijska kriza z mnogimi stavkami.

Sovietska Rusija. Ruske delavske unije so poslale nemškim delavcem v Porurju stotisoč tih rubljev podpore.

Operna pevka Maria Markan in mornar R. P. Rodgers.

